

Creatief stellen is een voorbeeld van moedertaalonderwijs in de breedte

1 januari 1979

Auteur: Peter Dekkers

Volume: 10

Nummer: 2

Pagina's: 36-45

Documenten

- [moer_jrg10_020.pdf](#)

peter dekker s creatief stellen is een voorbeeld van moedertaalonderwijs creatief schrijven in de breedte het hoort thuis in de boekenkast van elke taalleraar zegt peter dekkers in onder staand artikel en dan heeft hij het over de herziene uitgave van taaldidactiek aan de basis de nijmegenese werkgroep auteur van taaldidactiek maakt geen onderscheid tussen creatief en zakelijk stellen onjuist vindt peter dekkers omdat daarmee het eigen karakter van creatief stellen ontkend wordt in zijn artikel gaat hij in op de verschillen tussen beide vormen van stellen creatief stellen is belangrijk voor de school omdat het een klein stukje vrijheid mogelijk maakt en kinderen weerbaar kan maken tegen onmerkbare indoctrinatie en tegen verstikkende conventies is zijn stelling de aanleiding tot dit artikel meer dan 600 pagina s uitstekende informatie aan het begin van dit schooljaar is een herziene editie van de hoofdstukken die gedegen zijn her uitgave verschenen van taaldidactiek aan de schreven is dat over voortgezet schrijven het basis nu was dit al geen slechte handleiding hoofdstuk is nu onderdeel in voor moedertaalleraar maar de nijmegenese werk 1 karakterisering hierin wordt besproken de groep heeft van de tweede druk werkelijk iets bij noodzaak van het leren schrijven schriftelijke zonders gemaakt de kritiek op de oorspronkelijk communicatie tekstsoorten het schrijfproces en de uitgave is op voorbeeldige wijze verwerkt het algemene schrijfdidactiek boek is nu veel gemakkelijker leesbaar en som 2 de beginsituatie hierin komen aan bod fac mige hoofdstukken zijn grondig herschreven zo toren die de beginsituatie bepalen beschrijving als bijvoorbeeld het hoofdstuk over taalontwik van een aantal factoren en de didactische consequentie en dat over taal in de kleuterschool quenties hoewel dit boek primair bedoeld is voor pedago 3 doelstellingen met eerst een heel algemene gische academies hoort het thuis in de boeken formulering en vervolgens volgens een uitwerking naar kast van elke taalleraar de prijs is hoog attitudes en vaardigheden f 49 50 maar daarvoor krijgen we dan ook 4 de onderwijs leersituatie eerst worden de 36 palende factoren kort be-

sproken de andere para bezig zijn met oefeningen en spelletjes de veelal grafen gaan over leerinhouden en leeractiviteiten aanwezige angst voor het witte papier wegneemt bij het schrijfproces met suggesties voor motiva evenals de angst voor het maken van spel en stijl tie verzamelen selecteren ordenen uitschrijven fouten het al dan niet logisch en doelmatig for verzorgen lezen en schrijfprodukten de slotpa muleren enz in de activiteit van het spelen met ragraaf gaat over didactische werkvormen de taal ontstaat een zeker plezier en worden ont 5 spellingonderwijs hiervoor wordt weer afzon dekkingen gedaan die het zelfvertrouwen verster derlijk besproken de beginsituatie doelstellin ken gen de onderwijs leersituatie en de evaluatie met functioneel schrijven bedoelen we het schrij 6 evaluatie van het schrijfonderwijs met als on ven dat gericht is op functioneel gebruik men derdelen de houding van de onderwijzer fouten kan ook zeggen het is doelgericht in die zin dat analyse en toetsen het doel ervan is te komen tot een resultaat dat 7 lesvoorbee lden moet kunnen functioneren het is duidelijk dat ook hier de gebruikte adjectieven niet in hun uit naar mijn mening hebben de schrijvers van taal sluitende betekenis worden gehanteerd functio didactiek aan de basis terecht de opzet van de neel schrijven sluit de creativiteit niet uit omge eerste druk voor dit hoofdstuk vervangen nu keerd kan het creatief schrijven leiden tot func heeft het een veel doorzichtiger structuur gekre tioneel bruikbare teksten blz 68 gen de vaardigheden en attitudes die bij het za in de kern ben ik het eens met reumer en van kelijk schrijfproces te pas komen vormen de battum creatief schrijven is procesgericht en za basis van deze structuur naar het oordeel van de kelijk schrijven niet bij zakelijk schrijven gaat nijmeegse werkgroep heeft het basisonderwijs ta het uiteindelijk om het maken van produkten ken op de volgende gebieden motiveren verza maar creatief schrijven is niet meer of minder dan melen selecteren ordenen uitschrijven verzor een van de wijzen van creatief gedrag onderwijs gen en nalezen in creatief stellen is in mijn visie niet zozeer een vorm van taalonderwijs alswel een vorm van crea ik ben het met deze aanpak eens voor zover het tiviteitsonderwijs de doelen van het zakelijk schrijfonderwijs be en dit wil ik hierna wat meer duidelijk maken treft maar in taaldidactiek aan de basis wordt voor alle duidelijkheid dit artikel wordt geen het zakelijk stelproces ook als basis gebruikt voor pleidooi voor het handhaven van het opstel zoals het creatief stellen de enige verantwoording die bijvoorbeeld leo prick dat doet levende talen de auteurs hie rv oor geven is als we hierboven okt 1977 evenmin is het een uitnodiging om zeiden geen onderscheid te zullen maken tussen dichters op te leiden ik wil proberen om wat creatief en zakelijk schrijven vindt dat zijn meer helderheid te verschaffen in de taken van rechtvaardiging daarin dat we alle schrijven zien het basisonderwijs met betrekking tot creatief en als een creatief proces ik vind dat een dergelij zakelijk schrijven ke opvatting voorbijgaat aan het eigen karakter van het creatief stellen creatief schrijven is to de taak van het basisonderwijs bij het leren taal iets anders dan zakelijk schrijven en onder schrijven wijs in creatief schrijven hoort naar mijn mening in een heel ander gebied van onderwijsdoelen schrijven is niet gemakkelijk dat komt vooral thuis dan onderwijs in zakelijk schrijven de ver doordat er zoveel schrijfcodes bestaan haast elke antwoording van de nijmeegse werkgroep voor tekstsoort kent zijn eigen spelregels en er zijn de gelijke behandeling

van creatief stellen en za heel wat uiteenlopende soorten teksten denkt u kelijk stellen vind ik niet alleen dunnetjes maar maar eens aan interviews reportages protocol ook echt onjuist misschien ligt aan de basis hier len biografieen beschrijvingen van toestanden en van een foutieve interpretatie van een passage uit werkwijzen wetenschappelijke artikelen inge taalexpressie van wanda reumer en annet van zonden brieven memories reclamefolders bro battum bij creatief schrijven is het resultaat van chures notulen pamfletten recensies inhouds weinig of geen belang maar gaat het vooral om opgaven samenvattingen advertenties belasting de activiteit van het spelonderwijs doen het is formulieren zakenbrieven opzoekmidelen re activiteit gericht de bedoeling is dat het zomaar keningen enzovoort en dit zijn dan nog tekst 37 soorten die meestal een vastomschreven doel die fundamenteel zijn voor het schrijven van hebben en vaak ook een voorspelbaar lezerspu allerlei soorten teksten in deze opvatting is het blijk met wie de schrijver kan rekening houden leren schrijven van bijvoorbeeld een advertentie zulke zakelijke teksten komen op een heel op zichzelf niet van belang maar wel hoort dan andere wijze tot stand dan meer creatieve schrijf bij het stelonderwijs van de basisschool thuis dat produkten als korte verhalen gedichten strips de leerling de relatie tussen schrijven doel en pu dagboeken romans persoonlijke brieven toneel blijk inziet en om dit te leren zou er eventueel stukken en dergelijke een advertentie gemaakt kunnen worden niet de teksten zelf maar de fundamentele schrijversge het is natuurlijk ondoenlijk en ook niet nodig dragingen bepalen de leerstof dat kinderen van acht tot twaalf jaar al deze versta me overigens goed dit is niet een vastom tekstsoorten leren schrijven sommige teksten schreven taakstelling voor het basisonderwijs horen bij een bepaald beroep en om zulke teksten te leren schrijven heb je een beroepsoplei twee soorten schrijfdoele n ding andere teksten komen te zelden voor om er aandacht aan te besteden en er zijn natuurlijk ik heb hierboven mijn eigen opvattingen gerelati ook nog teksten die kinderen van deze leeftijd veerd als n mening maar zelfs al zou ik uitgaan nog niet kunnen schrijven en dat geeft niets van een andere taakstelling voor het basisonder tenslotte houdt de leerplicht niet op na het ba wijs dan nog zou ik op hetzelfde punt eindigen sisonderwijs wat betreft het onderscheid tussen creatief en za door al deze factoren is het moeilijk aan te ge kelijk stellen ven wat nu precies de taak van de basisschool is ik heb twee grote groepen gepresenteerd zake bij het leren schrijven lijke en creatieve met deze termen heb ik niet in het voortgezet onderwijs en het beroepsonder bedoeld dat een zakelijke tekst niks creatiefs wijs zullen de leerlingen verschillende soorten heeft en ook niet dat een creatieve tekst niks za teksten leren schrijven teksten die bij hun toe kelijks kan hebben zakelijke en creatieve teksten komstplanning passen bijvoorbeeld in school zijn twee typen een tekst is zakelijk wanneer de boeken en leerplannen van het voortgezet onder zakelijke kenmerken overheersen en creatief wijs zie je ook eel aandacht voor de typische wanneer de creatieve kenmerken overheersen eigenschappen van bepaalde soorten teksten ik beide typen teksten vragen om een eigen schrij geloof dat het basisonderwijs zich daarmee niet versgedrag het is duidelijk dat je een gedicht moet bezighouden er is nog lang geen algemeen heel anders maakt dan een werkverslag er zijn aanvaard leerplan voor het stelonderwijs op de ook schrijvers die het ene type tekst

uitstekend basisschool kunnen maken maar van het andere niets terecht ik denk dat het basisonderwijs wel een algemene brengen heel in het kort komt het verschil hier ondergrond voor het maken van allerlei tekst op neer voor het maken van een creatief pro soorten zou kunnen garanderen in het program dukt heb je vooral creatief gedrag nodig voor za ma zouden die vaardigheden die attitudes en kelijke tekstsoorten vooral communicatief ge ook die kennis ondergebracht kunnen worden drag het maken van creatieve tekste n het maken van zakelijke tekste n de schrijver probeert zo goed mogelijk zelf tot de schrijver probeert zo goed mogelijk bij een zijn recht te komen hij schrijft vooral voor bepaald lezerspubliek een bepaald doel te be zichzelf reiken de schrijver mag zijn eigen regels stellen de schrijver houdt zich aan algemeen geldende de schrijver probeert creatief te denken en te spelregels handelen de schrijver probeert logisch te denken en te de schrijver is uit op originaliteit e d handelen in het onderwijs valt de nadruk op creatief ge de schrijver is uit op duidelijkheid e d drag zelfkennis durf en daarbij behorende in het onderwijs valt de nadruk op communi tekstmogelijkheden catief gedrag van de lezer ordening en daarbij behorende tekstmogelijkheden 38 zakelijk schrijven is schriftelijk communicere n van de typen doelen die ik hier noem ligt het commentarierend doel nog het dichtst bij creatief zakelijke teksten onderscheiden zich van creatie schrijven b ij verslagen en beschrijvingen komt ve schrijfproducten door hun specifieke relatie deze doelstelling onder meer aan de orde met de werkelijkheid zakelijke geschriften heb het kan ook zijn dat een schrijver zijn pu ben direct betrekking op de werkelijkheid zake blijk van mening wil laten veranderen dan heeft lijk schrijven is schrijven op feiten de schrijver hij een zogenaamd persuasief doel een dergelijk gebruikt de zakelijke boodschappen om te com doel is veel moeilijker te bereiken dan men ge municeren met een bepaald publiek een algeme woonlijk denkt uit de resultaten van de invloed ne eis voor zakelijke teksten is dan ook dat ze van politieke geschriften is bekend dat mensen duidelijk zijn voor het beoogde publiek bij crea wel voor even maar niet voor lang beïnvloedbaar tieve teksten hangt de lezer er maar zo n beetje zijn een mening stoelt meestal op een complex bij bij het creatief schrijven geeft de steller zich van emoties gevoelens en overtuigingen en per zelf het volle pond bij het zakelijk schrijven is suasieve teksten miskennen die maar al te vaak de publieksgerichtheid van het allergrootste be de meeste persuasieve teksten bevatten redene lang ringen persuasieve teksten vinden we vooral in religieuze ethische politieke en filosofische krin het eigene van zakelijke geschriften zit m ook in ge n de doelgerichtheid de schrijver wil bij een be paald publiek een bepaald doel bereiken dat gewoonlijk beperkt een schrijver zich niet tot kunnen doelen van allerlei aard zijn een van deze doelen hij zal bijvoorbeeld altijd het kan zijn dat de schrijver aan zijn publiek wel wat informatie geven om zijn lezer te overtui nieuws wil verschaffen dit noemt men een in gen formatiefdoe zo n doel is pas bereikt als het le zerspubliek de informatie accepteert de infor crea ti ef schrijv en al s vorm van crea t ief gedrag matieve waarde van een boodschap is natuurlijk afhankelijk van de verwachtingen die de lezer er het meest kenmerkende van het creatief stellen van heeft de schrijver van een informatief ge zit m in het creatief gedrag en dat gedrag is niet schrift moet goed weten wat zijn lezers wel en gebonden aan de

schriftelijke uitingsvorm meer niet bekend is journalisten proberen hun bericht en erl formuleren het zo creativiteit omvat ten af te stemmen op de kennis van de gemiddeld een complex van krachten zoals die schuilen in de lezer van hun krant de bekende voorgeschiede schilder de dichter of de componist maar denis van een bericht herhalen zij vaak in het ook in de ontdekker en uitvinder creatief noe kort dit levert een soort aha Erlebnis op bij de men we zowel de schepper van nieuwe theorieen lezer en ideeën als de stichter van ondernemingen en een schrijver kan ook beogen om een lezer tot bewegingen die het aanschijs van de wereld ver een bepaalde handeling te krijgen dan heeft hij anderen creatief is ook degene die geestige inval een zogenaamd directief doel een dergelijk doelen heeft of nieuwe werkmethode ontwikkelt is bereikt wanneer de lezer gaat handelen op de meer en erl vatten een creatieve daad op als een manier die de schrijver wil de directieve waarde nieuwe activiteit een nieuwe vinding een nieuwe van een tekst is afhankelijk van de behoeften van gedachte en dat nieuw moeten we dan opvat de lezer reclame makers hebben goed in de ga ten als nieuw voor het betreffende individu een ten op welke behoeften van een bepaald publiek kind dat in 1979 de stelling van pythagoras op is in te spelen en ook hoe je dit doet door zake nieuw uitvindt is ook creatief creativiteit ver lijke mededelingen door emoties op te roepen binden meer en erl ook met flexibiliteit een en dergelijke creatieveling kan bij alledaagse problemen en een commentarierend doel heeft een schrijver ook bij gewetensvragen meer dan een oplossing wanneer hij zijn mening naar voren wil brengen aandragen hij durft te experimenteren hij zit zonder dat hij het direct aanstuurt op een me niet vast aan een voorgebakken gedragspatroonsverandering zo n doel is bereikt wanneer een aantal factoren is voor scheppingsprocessen het beoogde lezerspubliek de tekst zodanig be belangrijk onder meer combineren geblok grijpt dat een zelfstandig oordeel is te vormen keerd zijn associëren experimenteren en uitstel 39 ten van logisch denken vak creativiteit dus is de ontplooiing van de crea een creatieve daad komt vaak tot stand doordat tiviteit afhankelijk van de wijze waarop de er twee handelingen of ervaringen gecombineerde vakken erop inspringen worden die tevoren alleen maar afzonderlijk voorkwamen het toeval speelt daarbij soms een deze situatie is natuurlijk niet toevallig de merkwaardige rol het klassieke voorbeeld is de school is een verlengstuk van het maatschappelijk uitvinding van het periodiek systeem mendele systeem in het onderwijs verdedigt de samenleving speelde patience en daaraan danken wij zijn ving zich een hedendaags kind moet goed kun vinding nen overleggen kunnen opbellen goed kunnen via frustraties zijn ook heel wat creatieve schep spellen dit zijn zaken die van belang zijn voor pingen ontstaan het geblokkeerd raken wordt onze samenlevingsvorm en het systeem zorgt door ons meestal als onprettig ervaren maar het ervoor dat zulke maatschappelijke vaardigheden vergemakkelijkt de creatieve inval wanneer op in het leerpakket komen maar aan creatief ge het toneel een van de spelers uit zijn rol valt drag heeft de maatschappij nauwelijks een bood merken de toeschouwers daar vaak niets van de schap of mensen aan hun kinderen voor de vuist medespelers hebben door hun creativiteit voor weg een verhaal kunnen vertellen of dat ze hun een aanvaardbare oplossing gezorgd in een plot gevoelens op bevrijdende wijze op papier kunnen selinge blokkadesituatie ontstaan soms de

meest krijgen dat is voor de voortgang van onze samen originele vondsten leving niet van belang dat is alleen maar relevant aan heel wat scheppingsprocessen ligt associëren voor het individu je zou zelfs kunnen beweren ten grondslag het breedtedenken kan zelfs ook dat elk maatschappelijk bestel en zeker onze bewust worden toegepast door te associëren moderne consumptiemaatschappij meer heeft ontstaat een groot aantal invallen die er bij logi aan aanpassend gedrag dan aan onconventioneel sche denkwijzen niet uitkomen associëren is te gedrag oefenen experimenteren kan ook heel goed van pas ko de verantwoording van de onderwijzers gaat ver men bij een scheppingsproces al rommelend der dan de belangen van de samenleving zij be kunnen verrassende bevrijdingen uit het klem horen op te komen voor de hele ontwikkeling mende logische denkpatroon gevormd worden van de persoonlijkheid zij zijn opvoeders net uitvinders erkennen de waarde van het experi zoals de ouders ment zij forceren het toeval deze twee laatste zinnen lijken zo weggelopen uit door het logisch denken uit te stellen kan het een programma voor morele herbewapening onderbewuste en onbewuste meer kansen krijgen maar feit is wel dat de onderwijzers de enigen logisch denken belemmert vaak de creativiteit zijn die de kinderen beschermen tegen maat al deze factoren komen meestal in combinatie schappelijk geweld tenminste wanneer de ou met elkaar voor ze treden ook op bij het creatief ders het laten afweten alleen in het onderwijs schrijven kunnen kinderen weerbaar gemaakt worden te in het onderwijs ontstaat een goede voedingsbo gen onmerkbare indoctrinatie tegen verstikkende dem voor creatief gedrag wanneer met deze sti conventies door kinderen creatief stellen te mulerende factoren rekening gehouden wordt leren wordt een klein stukje vrijheid mogelijk ge het is bijvoorbeeld van belang dat een onderwij maakt want het uiteindelijke doel van creatief zer openstaat voor experimenten dat hij zelf op schrijven komt neer op een ontwikkeling van ge gezette tijden kan afzien van logische kritiek en emancipeerd gedrag ten opzichte van het hier en zovoort onderwijzers die onconventioneel ge nu drag durven te vertonen geven als het ware het taal is niet alleen een communicatiemiddel maar goede voorbeeld ook een middel om het denken te sturen het ge drag te regelen taalonderwijs kan niet alleen het belang van het creatief stellen in het basis maar beperkt worden tot het leren van communi onderwij s catieve vaardigheden tenminste niet zonder schade te doen aan de opvoeding tot vrijheid en creatief stellen is een van de mogelijkheden om zelfstandigheid creatief stellen is een van de ma kinderen creatief gedrag te leren er bestaat geen nieren tot mondigheid met taal experimente 40 rend kan de schrijver weerbaar blijven of worden en hij zal proberen om de kinderen het mooie tegen conformisme en uniform gedrag van de nederlandse taal te laten erv aren iemand die taal slechts ziet als een systema waarom komt creatief stellen steeds meer in de tiek van regels zal het onderwijs vooral richten verdomhoek terecht op het bewustmaken van die regels en het fout loos toepassen ervan hij zal ervan dromen om met de waardering van het creatief schrijven is ooit nog een generatieve grammatica te gebrui het eigenlijk gek gegaan tot het optreden van ken die ook hanteerbaar is voor schoolkinderen paul dijkstra waren misschien wet enkele indivi voor alledaags taalgebruik zal hij minder belang duele onderwijzers intensief bezig geweest aan de stelling hebben dan voor de taalstructuren van bevordering

van het creatief gedrag door schrijft het nederlands goed vakmanschap houdt voor
ven bijvoorbeeld c w schraa die verlang maar hem in technisch taalonderwijs met
de nadruk niet teveel heeft geschreven dat nu bij de slegte op grammatica ligt
maar in taalmethodes kon je toch niets iemand die taal vooral ziet als gebruiksmid-
del creatiefs ontdekken de schrijfoopdrachten be voor verschillende mensen in ver-
schillende situa perkten zich voornamelijk tot schrijft een opstel ties staat een heel
ander soort taalonderwijs over en maak een brief aan voor hij zal levensechte taal-
situaties proberen te en toen kwam paul dijkstra met spelen met de scheppen of
ze na te bootsen hij zal kinderen le pen beeld in beeld uit en creatief taalonderwijs
ren wat je allemaal met taal kunt doen hij zal en ook anderen zoals truus van den
heuvel zij aandacht vragen voor verschillen in taalregister gaven de amerikaanse
theorieen over creativiteit hij zal blij zijn met de afschaffing van het ontle door en
zij zorgden erv oor dat vooruitstreven den en een heel andere vorm van taalbes-
chou den deze ideeën in de praktijk konden brengen wing verkiezen vanaf het mo-
ment dat kenneth kochs wishes lies and dreams in nederland populariteit kreeg de
ty p ologie hierboven is natuurlijk incompleet is ook de kritiek op het creatief schri-
jven ont maar als ik me niet vergis moeten we de leden staan het meest fundamen-
teel deed peter van van de von toch hoofdzakelijk in de laatste den hoven dit in zi-
jn artikelen kinderteksten en groep zoeken en dat is niet toevallig de von is kri-
tische pedagogie aldoende b2 39 creatief niet een vakgerichte maar een mens-
gerichte ver schrijven en met name gedichten maken werd eniging we maken ons
sterk voor taalweerbaar als elitair gedoe afgeschilderd en bij heel wat on heid
voor thematisch taalonderwijs voor nor derwijzers ging het creatief schrijven weer
de male functionaliteit en dergelijke i n de beleids spelletjeshoek in nota voor
1978 en 1979 staat moedertaalonder wijs moet bijdragen aan de maatschappelijke
en zo ligt de situatie nu er zijn vooruitstrevende persoonlijke vorming van leerlin-
gen taal speelt onderwijzers die creatief schrijven als een ideaal bij deze vorming
een belangrijke rol omdat het middel zien voor het ontwikkelen van emancipa een
middel is om informatie over te brengen er torisch gedrag en er zijn er ook die het
daarmee varingen te ordenen gevoelens te uiten en relaties totaal oneens zijn te
leggen met anderen leerlingen moeten onder naar mijn mening staat deze dis-
cussie niet op meer de kans krijgen die vaardigheden te ontwik zichzelf er zitten
wezenlijke verschillen in opvat kelen die ze in staat stellen zich weerbaar op te
ting onder over taalonderwijs stellen in voor hen belangrijke communicatieve situ-
aties weerbaarheid houdt hier in het kun onze opvattingen over het taalonderwijs
dat we nen opkomen voor je eigen belang en dat van an willen geven zijn in belan-
grijke mate afhankelijk deren daarnaast moeten leerlingen het vermogen van onze
opvattingen over taal een paar voor kunnen ontwikkelen om door middel van taal
te beelden reflecteren op de eigen situatie en ervaringen iemand die de taal ziet
als een cultureel goed dat beschermd moet worden zal vooral uit zijn het type
leraren dat taal vooral ziet als gebruik op het gebruik van correct nederlands hij
zal middel lijkt een vrij hechte groep te zijn m aar zich abonneren op onze taal en
zich in het on toch geloof ik dat hier sprake is van twee soor derwijs als een pro-
duktgerichte purist gedragen ten taalopvatting die zich uit in een verschillend e
41 houding ten opzichte van het creatief schrijven menologische gedachtengang

bevordert zowel het deze twee stromingen zijn grof gezegd een zinverwervend als het zinoverdragend taalgebruik sociolinguïstische stroming en een fenomenologische opvatting omdat het de sociolinguïstische stroming ziet taal louter naast de communicatieve doelen ook expliciet als communicatiemiddel de belangrijkste doelruimte schept voor zinverwerving voor romme stellingen van het moedertaalonderwijs zitten in len met taal de fenomenologische opvatting het leren omgaan met taal in communicatieve hoort bij leren door praten bij latitudinaal taal situaties in deze opvatting is er veel aandacht onderwijs en dergelijke deze fenomenologische voor het zakelijk stellen voor gestructureerde ge stroming wil vooral procesgericht taalonderwijs spreksvormen voor het lezen van referentiele creatief schrijven geeft daartoe de gelegenheid teksten en dergelijke onderwijs in creatief stellen is ervaringsonder de fenomenologische stroming is breder van op wijs wanneer het niet toegespitst wordt op het vattng deze denkrichting onderscheidt twee maken van mooie teksten functies van taalgebruik zinoverdragend taalgebruik en zinverwervend taalgebruik het zinover i n mijn laatste toevoeging ztade kern van alle dragend taalgebruik is louter communicatief het misverstande de sociolinguïstische stroming is bedoeld om een stukje verworven zin bijvoor heeft creatief stellen altijd als communicatiedaad beeld een bepaalde visie over een onderwerp gezien en dan kom je terecht bij het maken van over te brengen zinoverdragend taalgebruik ver cultuurproducten maar wanneer onderwijs in schijnt idealiter in goedlopende zinnen die ge creatief schrijven wordt opgevat als een manier schikt zijn voor de lezer of luisteraar om creatief gedrag te ontwikkelen dan gaat het maar zinverwervend taalgebruik kan veel onaffer om de vaardigheden en attitudes die tijdens het veel haperiger veel brokkeliger zijn het is niet schrijfproces plaatsvinden en de ontwikkeling op de eerste plaats bedoeld om een bestaande van flexibiliteit van combineervermogen van voorstelling van zaken over te dragen het is nut durf tot experimenteren en dergelijke valt toch tig bij het zoeken naar zin bij het nadenken over moeilijk te rijmen met aanpassingsonderwijs een onderwerp moedertaalonderwijs in de fenonee creatief stellen is een echt voorbeeld van een stukje moedertaalonderwijs in de breedte creatief schrijve n doel de ii kan doo-rassocieren op schrijfvorm idee op bord komt woord bijv brompot wie kan met laatste letter ander woord maken de ik schrijft het gekste woord bijv tukje laatste letter onderstreept ie want die wordt de eerste voor volgende woord enz zo ontstaat ketting q hetzelfde per groep op een groot vel eerst ketting dan met de vijf gekste woorden enkele zinnen maken of zelfs een klein ver haaltje wanneer alle groepen klaar zijn worden de woordkettingen voorgelezen evenals de zinnen of verhaaltjes resultate n as kunnen ook opgehangen worden j 42 creatie f schrijve n doel de ii kan flexibel reageren op ideeën van anderen bij het maken van teksten idee doorgeefluik wanneer we al eens tweeluik hebben ge daan de vo l gende var i atie ieder begint een verhaal aan de lin kerkant van een in tweeen gevouwen blaadje klaar dan doorge ven aan buurman die de regel afmaakt op rechterkant en dan weer doorgeeft aan de volgende zo krijgen we evenveel verha len als er deelne-mers zijn tenslotte herschrijft ieder een verhaal de resultaten worden voorgelezen de meest opmerkelijke teksten komen op prikbord van de school of in de

schoolkrant creatief schrijven doel de ii durft de werkelijkheid te ironiseren idee de ik laat een oude stoel zien kijk eens wat een prachtige fauteuil die zal wel lekker zitten zo toont hij ook andere voorwerpen en prijst die ironisch aan de leerlingen kijken de klas rond halen verfromfaaide spulletjes uit hun zak of tas en hemelen die op gezamenlijk maken ze zinnen die op het bord komen eventueel ook nog individueel aan het werk het mooiste voorbeeld van ophemelarij wordt met tekening of foto in de schoolkrant gezet creatief schrijven doel creatief verzamelen associaties vanuit een woord c idee de onderwijzer noemt een emotioneel geladen woord b i j aa voorbeeld vakantie en hij vraagt waar denk je aan als ik vakantie zeg hi j doet het nog eens met een ander woord en daarbi j noteert ie de opmerkingen d h i erna ontvangen de leerlingen een kaartje met een kopwoord m ev hieronder zetten ze binnen de kortste keren hun associaties de onderwijzer doet hetzelfde met een woord op bord aan de hand van de opgeschreven associaties maakt hij eronder een kort verhaaltje dat laat hi j de kinderen zien d i e kunnen dit zelf ook doen j 43 creatief schrijven doel de ii kan en durft te experimenteren in zijn denken idee gekke beesten leven echt uit een middeleeuws beestenboek of uit halbritters dieren en plantenwereld utrecht 1976 haalt de ik een tekening van een niet bestaand dier samen worden de eigenschappen en leefgewoontes van het dier besproken op bord komt een beschrijving van deftige aard zoals in een encyclopedie hierna maakt ieder een tekening anderen schrijven daar een tekst onder zo ontstaat een beestenboek van gewenste dieren bij het individueel tekenen wordt de ii natuurlijk opgepord tot het verzamelen van handige rariteiten creatief schrijven doel de ii durft met nieuwe woorden te experimenteren idee neologismen inleiding b v met voorlezen van hoofdstuk uit kuyers met je kop in de prullebak of zelf een verhaal vertellen met een heel nieuw woord erin afspraak elke dag van deze week maken we een nieuw woord voor iets in de klas een voorwerp of een gebeurtenis in plaats van ga jij maar bij het raam zitten gebruiken we jij mag tochtzitten en een balleen heet al gauw een schrijf wie een nieuw idee heeft kan het op het prikbord pinnen elke dag kijkt de klas wat er bij is gekomen creatief schrijven doel de ii heeft oog voor details zodat hij schrijfstof heeft als idee alfabetische lijst de hele groep maakt samen een alfabetische lijst van voorwerpen en andere te bekijken zaken in de v n klassen q die lijst blijft hangen ieder die dat wil krijgt elke dag een kans i je om een aanvulling te geven na een paar weken wordt de lijst afgesloten en voorgelezen het meest bijzondere detail voor cd elk kind afzonderlijk wordt uit de lijst gehaald schrijfopdracht nooit ooit eerder had ik deze dit gezien h j 44 creatief schrijven doel de ii kan al kijkend het bijzondere van het gewone registreren en noteren idee de gluurder eerst een gesprek over de huiskamers van de kinderen thuis verbeeld je dat hier in de muur van de klas een gaatje zat wat zou een vreemde man daardoorheen voor bijzonders kunnen zien eerst individuele notities daarna inventarisatie dan een schrijfm opdracht onze klas creatief schrijven doel de ii kan bijzondere geluiden ontdekken en erover schrijven idee geluidswaarden verzamelen op het bord komen de resultaten van allerlei geluidswaarden brommen floepen balken etc als er niet meer bedacht kunnen worden pakt de onderwijzer een stel kaarten met personen en dieren elke leerling krijgt een werkwoord uit de brainstorm en een kaart schrijf-

fopdracht de het zie kaart werkwoord want de resultaten worden voorgelezen voor zover de iln dit willen creatief schrijve n doel de ii kan een gedicht maken en hij durft het c as idee wensjes van jules de corte draait de ik de plaat ik zou wel eens willen weten n nabespreking met tot slot wat zou jij nou eens willen weten a wanneer er voldoende geroezemoes is komt de opdracht schrijf eens op wat je zou willen weten de resultaten komen v op bord steeds beginnen met ik zou wel eens willen weten o f aai variatie voor een tweede keer toevoeging maar het klassegedicht komt in het schrijfschrift ai j 45